

En ny grundlagskommitté om några frågor om grundläggande fri- och rättigheter

Pressträff 15 juni 2023

Gunnar Strömmer, justitieminister

Inre och yttre hot mot demokratin

- Ryssland, Kina och Iran agerar allt mer offensivt mot Sverige för att främja sina intressen.
- Förhöjt terrorhot (3) mot Sverige – Sverige bedöms vara ett mer prioriterat mål för terrorattentat. Ökat fokus från våldsbejakande islamism.
- Grov organiserad brottslighet är ett hot mot det fria och öppna samhället.

Viktigt att stärka betydelsen av den svenska grundlagen

- Rättighetsskyddet blir tillgängligt för den enskilde – man kan utläsa sina rättigheter ur den svenska grundlagen.
- Rättsordningens demokratiska förankring stärks.
- Det svenska rättighetsskyddet ska kunna stå på egna ben.

Fri- och rättighetsutvecklingen i Sverige

- Länge ansågs fri- och rättigheterna i vår grundlag vara riktade mot riksdag och regering.
- Fri- och rättigheter fick praktisk betydelse för enskilda genom EU-medlemskapet och Europakonventionen, följt av ett antal domar från Högsta domstolen.
- Den liberala demokratin stärktes genom grundlagsändringar 2010.

En ny grundlagskommitté tillsätts

- En parlamentariskt sammansatt kommitté, dvs. med representanter för alla riksdagspartier.
- Henrik Jermsten, justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen, kommer att vara kommitténs ordförande.

Fortsatt arbete mot en starkare grundlag - fri- och rättighetsfrågor i fokus

- Stärkt institutionellt skydd och för vår demokrati och vårt fria och öppna samhälle.
- Stärkt skydd för individuella fri- och rättigheter.

Stärkt institutionellt skydd för demokratin

- Fullfölja förslagen i 2020 års grundlagskommitté.
- Förändringar av föreningsfriheten för att kunna bekämpa kriminella gäng.
- Möjlighet att återkalla medborgarskap i vissa fall.

2020 års grundlagskommitté

- Stärka domstolarnas oberoende och göra det svårare att ändra grundlag.
- Bred politisk enighet – alla åtta riksdagspartier ställde sig bakom förslaget.
- Regeringen avser lämna proposition till riksdagen för beslut före valet 2026.

Förändringar av föreningsfriheten för att kunna bekämpa kriminella gäng

- Sedan årsskiftet möjligt att begränsa föreningsfriheten för den som ägnar sig åt terrorism.
- Den organiserade brottsligheten är systemhotande och kan liknas vid en sorts inhemsk terrorism.
- Utredningen ska se över föreningsfriheten med sikte på att göra det straffbart att delta i kriminella gäng.

Möjlighet att återkalla medborgarskap

- Rätten till medborgarskap bör ändras för att möjliggöra återkallelse av medborgarskap för den med dubbla medborgarskap som
  - har begått systemhotande brottslighet,
  - har fått medborgarskap till följd av oriktiga uppgifter eller genom annat otillbörligt förfarande.
- En sådan möjlighet har föreslagits i två statliga utredningar.
- Ska ske i enlighet med vad som gäller enligt internationella konventioner som Sverige är ansluten till.

Stärkt skydd för individens fri- och rättigheter

- Rätten till abort.
- Rätten till domstolsprövning.
- Ett generellt skydd mot diskriminering.
- Egendomsskyddet och näringsfriheten.

Rätten till abort

- Sverige har en stark abortlagstiftning – men rätten till abort saknar grundlagsskydd.
- Historiska erfarenheter och erfarenheter från omvärlden visar att framsteg för fri- och rättigheter inte kan tas för givna.
- En jämställdhetsfråga och en frihetsfråga – bör skyddas i grundlag i likhet med andra mycket viktiga rättigheter.

Rätten till domstolsprövning

- Rätten till domstolsprövning är viktig för att kunna kräva sina andra rättigheter på ett effektivt sätt.
- Det finns idag en rätt till rättvis rättegång när man väl kommer till domstol, men ingen garanti i grundlag för att man har rätt att få sina rättigheter prövade i domstol.
- Rätten till domstolsprövning finns i EU-stadgan och Europakonventionen och bör finnas i vår svenska grundlag.

Ett generellt skydd mot diskriminering

- Det bör finnas ett generellt skydd i grundlag mot diskriminering som gäller för alla i förhållande till det allmänna.
- Det diskrimineringsförbud som idag finns i regeringsformen förbjuder bara att staten diskriminerar minoriteter och på grund av kön.
- Men en rimlig utgångspunkt är att alla ska vara konstitutionellt skyddade från diskriminering från det allmänna – likhet under lagarna.

Egendomsskyddet och näringsfriheten

- Äganderätten är central för den enskilde och för frihet och marknadsekonomi.
- Skyddet för äganderätten och näringsfriheten är svagt i dagens grundlag.
- Det bör framgå av grundlag förutsättningar som bör gälla för inskränkningar i näringsfriheten och egendomsskyddet.

Vägen framåt

- Kommittén ska redovisa sina förslag senast i december 2024.
- Eventuella grundlagsförslag kan tidigast träda i kraft i januari 2027, efter nästa riksdagsval.

En ny grundlagskommitté om några frågor om grundläggande fri- och rättigheter

Pressträff 15 juni 2023

Gunnar Strömmer, justitieminister

